AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2020 / 44 • Ekim 2020

RADİKAL ERMENİ MİLLİYETÇİLİĞİNİN VE TÜRK DÜŞMANLIĞININ MEŞRULAŞTIRILMASININ BİR BAŞKA ÖRNEĞİ: SUMPAD BOROYAN

Ahmet Can ÖKTEM

Çevirmen

Şiddet yanlısı eylemci, militan, savaş suçlusu ve teröristlerin Ermeni ulusunun kahramanlarıymış gibi yansıtılması; yalnızca onların faaliyetlerinin meşrulaştırmakla kalmamakta, aynı zamanda bir algı yönetimi yaratmaktadır. Silahlı eylem, katliam, kara propaganda ve radikal örgütlenme faaliyetlerinde etkin bir şekilde yer almış olan kişilerin Ermenistandaki askeri mezarlıklara defnedilmesi, sokaklara isimlerinin verilmesi, açılış törenlerine en üst düzeyde katılımların olduğu heykellerinin dikilmesi bu politikaların senelerdir devam eden örnekleridir.

Bu durumun güncel bir örneğini Ermeni Apostolik Kilisesinin bir yayını üzerinden vermek mümkündür. Kilisenin Doğu Piskoposluğunun internet sitesinde This Week in Armenian History (Ermeni Tarihinde Bu Hafta) sayfası her hafta önemli bir Ermeni şahsiyetin biyografisine yer vermektedir. Bu kapsamda sitede fedai hareketinin önde gelen simalarından Sumpad Makhluto Boroyan adında bir Ermeni generalin kısa biyografisine yer verilmiştir.[1] Boroyan, 1914-1921 tarihleri arasında meydana gelen olaylarda aktif katılımda bulunmuş bir muharip gazi olarak anlatılmaktadır. Biyografide kendisinin 1900 yılında Ermeni Devrimci Federasyonuna (Taşnak Partisi) katıldığından bahsedilmektedir. İş birliği yaptığı ve komutası altında savaştığı Andranik Ozanyan ile Hrayr Dzhoghk için ünlü özgürlük savaşçıları tanımlaması kullanılmıştır. Kemerli, Zengezur ve Sevan Gölündeki çatışmalar meşru müdafaa olarak tanımlanmıştır. Kafkasyada, Bitliste ve birçok yerde katılmış olduğu çatışmalar övülmektedir. Bunların dışında ayrıca 1908-1912 yılları arasında meydana gelen İran Anayasal Devrimi ve İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Fransız Direnişine katıldığı belirtilmiştir. Erivanda bir sokağa Boroyanın ismi verilmiş ve Khachik Dashtentsin The Call of the Peasants (Köylülerin Çağrısı) başlıklı romanı onun hayatına ithafen yazılmıştır.

Bilindiği üzere Andranik, Taşnak fedailerinin Ermeniler tarafından yüceltilip kahramanlaştırılmalarının en bilinen örneğidir. Her ne kadar Taşnak yanlısı kaynaklar ve hatıratlar, Taşnak fedailerinin cesur ve özverili savaşçılar olduklarını ileri sürseler de, Taşnak yanlısı olmayan kaynakların neredeyse tamamına göre Taşnak fedaileri Osmanlı Müslüman halkına karşı geniş çaplı katliamlar yapmışlardır. Dahası, kendilerini desteklemeyen Ermenilere karşı tehdit, şiddet, para ve mal gasp etme ve cinayet faaliyetlerinde bulunmuşlardır.[2]

Bu düşünce yapısının bir başka boyutunu görmek için daha önceki bir AVİM yazısında

anlatılan Ermeni asıllı Amerikalı yazar William Saroyan örneği verilebilir. Saroyan günümüzdeki Ermeni diaspora örgütlerinden farklı bir düşünce yapısına sahip bir kişiydi, zira savaş karşıtıydı ve Türk aleyhtarı bir kişi değildi. Ancak bununla birlikte, Saroyan, Müslüman Osmanlı halkını hedef alan ve çok sayıda katliamın sorumlusu Andraniki bir savaş suçlusu militan olarak değil, mevcut koşullarda yapması gerekeni yapan bir kişi olarak anlatmıştır.[3] Bu konuya ilişkin olarak, Prof. Dr. Haluk Selviye göre Andranikin terörü bir mücadele yöntemi olarak benimsemiş olması bir tesadüf değildir. Büyük Ermenistan kurulması için gerekli maddi imkânlar, nüfus yapısı, dış desteğin yoksunluğunun farkında olan Andranik; şiddet ve katliamlar yolu ile hem Müslümanları sindirip Büyük Ermenistanın kurulmasını, hem de büyük devletlerin bölgeye müdahalesini gerçekleştirmeyi planlamıştır.[4]

Boroyan ayrıca Garegin Nejdeh ile Daralagöz bölgesinde iş birliği yapmıştır. Sözde Ermeni soykırımı anlatısını savunan pek çok kişinin 1915 Olayları ile Holokostu benzeştirmeye çalışmaları açısından bu durum ikircikli bir durumdur. Bunun sebebi, Taşnak lideri Nejdeh Ermeniler tarafından ulusal kahraman olarak kabul edilse de, onun aslında Nazi saflarında savaşmış bir militan olmasıdır. Benzer şekilde Drastamat Dro Kanayan da bir Nazi sempatizanıydı (ya da en azından hedefleri doğrultusunda bir Nazi işbirlikçisiydi) ve tıpkı Nejdeh gibi o da Ermenistanda anılmakta ve yüceltilmektedir. Bir yandan 1915 Olaylarının Ermeni kurbanlarının Holokost kurbanlarına benzetilmeye çalışılması tarihi yanlış yorumlamayken, diğer yandan ırkçı ve faşist ideolojileri benimsemiş Nejdeh ile Kanayanın üst düzey katılımla anılmaları ciddi bir tutarsızlıktır. Dahası Nejdehin Erivanda heykelinin açılışı, Ermenistanın en yakın müttefiki Rusyada yaratacağı rahatsızlığın farkında olunmasına rağmen gerçekleştirilmiştir.[5]

Ermeni Apostolik Kilisesi Doğu Piskoposluğunun internet sitesindeki Boroyan örneği, Ermenistanda ve diasporada bu radikal zihniyet ve faaliyetlerin münferit vakalar olmadığının bir başka hatırlatması olarak görülebilir. Bu zihniyetin muhafazası ve sebep olduğu faaliyetler, Türk-Ermeni uzlaşmasına engel teşkil etmeye devam etmektedir. Türklere ve Türkiyeye karşı militanlığı, terörizmi ve devrimciliği savunan radikal Ermeni milliyetçiliği ve Türk düşmanlığı; geniş ölçüde Ermeni diasporası ve Ermenistan halkı arasında yıllardır kökleşmiş bir durumdadır. Bu radikal milliyetçiliğin ve Türk düşmanlığının meşrulaştırılması ayrıca Ermeni diaspora kimliğinin şekillenmesinde ve muhafazasında önemli bir dayanak rolü oynadığı yıllardır bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla diplomasi, akılcılık, hakkaniyet, müzakere ve karşılıklı güvenin Türk-Ermeni ilişkilerinde kısa dönemde önem kazanmasını beklemenin gerçekçi olduğunu ne yazık ki söyleyemeyiz.

**Fotoğraf: Bir fedai çetesi*

[1] Birth of Sumpad Boroyan (August 28, 1875), *The Eastern Prelacy of the Armenian Apostolic Church*, erişim tarihi 28 Ağustos 2020, http://www.armenianprelacy.org/

[2] AVİM, Dashnak Fedais: Heroes Or Calamities Of The Armenian People?, *Center for Eurasian Studies (AVİM)*

, Analysis No: 2019/29, December 20, 2019, https://avim.org.tr/en/Analiz/DASHNAK-FEDAIS-HEROES-OR-CALAMITIES-OF-THE-ARMENIAN-PEOPLE

[3] AVİM, William Saroyanın Sözleri De Çarpıtılıyor, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2020/38, 9 Eylül 2020, https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/WILLIAM-SAROYAN-IN-SOZLERI-DE-CARPITILIYOR

[4] Haluk Selvi, "Kafkaslardan Balkanlara Katliamcı Bir Çete Reisi: Adranik Ozanyan", *Marmara Üniversitesi- Türkler Ve Ermeniler*, erişim tarihi: 25 Eylül 2020, http://turksandarmenians.marmara.edu.tr/tr/kafkaslardan-balkanlara-katliamci-bir-cete-reisi-adranik-ozanyan/

[5] Mehmet Oğuzhan Tulun, Ermenistanın Ulusal Kahramanı Olan Bir Nazi, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2016/35, 15 Haziran 2016, https://avim.org.tr/tr/Yorum/ERMENISTAN-IN-ULUSAL-KAHRAMANI-OLAN-BIR-NAZI

Yazar Hakkında :

Ahmet Can Öktem lisans eğitimini Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi □□□□ İktisat üzerine yaparak 2013 yılında mezun oldu. 2014 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi □□□□ Avrupa Bütünleşmesi Yüksek lisans programına kabul olan Öktem'in yüksek lisans eğitimi 2018 yılında tamamlanmıştır. 2016 yılında katıldığı CIFE □□□□□ Centre International de Formation Européenne, Gelişmiş Avrupa ve Uluslararası İlişkiler Araştırmaları diploma programını 2018 yılında tamamlamıştır. Eylül 2013 ve Aralık 2013 tarihleri arasında AB Bakanlığı □□□□ staj yapmıştır.

Öktem Ekim 2017 tarihinden bu yana AVİM bünyesinde çevirmen olarak çalışmaktadır.

Atıfta bulunmak için: ÖKTEM, Ahmet Can. 2026. "RADİKAL ERMENİ MİLLİYETÇİLİĞİNİN VE TÜRK DÜŞMANLIĞININ MEŞRULAŞTIRILMASININ BİR BAŞKA ÖRNEĞİ: SUMPAD BOROYAN." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No:2020 / 44. Ekim 12, Erişim Ekim 30, 2026. https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/RADIKAL-ERMENI-MILLIYETCILIGININ-VE-TURK-DUSMANLIGININ-MESRULASTIRILMASININ-BIR-BASKA-ORNEGI-SUMPAD-BOROYAN

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır